

## Рецензія на книгу *Оксфорд К. С. Льюїса*

*C. S. Lewis's Oxford.* By Simon Horobin. Bodleian Library Publishing / Distributed by Bodleian Libraries, 2024. 232 p.; ISBN 9781851245642, 34.26 USD.

Олег ДЕМЧУК  
Незалежний дослідник

ORCID: 0009-0009-0157-3699

Клайв Стейплз Льюїс найбільше відомий як видатний християнський мислитель або як творець Нарнії. Проте не менш важливо пам'ятати, що він був професійним філологом, науковцем, викладачем англійської мови та літератури, а також членом Магдалинського коледжу Оксфордського університету. Стосунки Льюїса з цим містом тривали майже сорок років — від початку його навчання в згаданому коледжі, тобто з 1917 року, і аж до викладання там — з 1925 по 1954 рік (опісля він став професором середньовічної та ренесансної літератури у Кембриджі). Отже, Оксфорд визначив більшу частину життя мислителя: тут він жив, працював, повернувся у християнство, познайомився з Дж. Р. Р. Толкіном і створив свої найвідоміші твори. Тож не дивно, що професор англійської мови та середньовічної літератури Магдалинського коледжу Саймон Горобін вирішив дослідити вплив Оксфорда на Льюїса, і показав, що розуміння життя письменника неможливе без розуміння міста, в якому він формувався.

Очевидно, що середовище формує людину. У Льюїса таких середовищ було два: Ольстер і Оксфорд. Він зізнався одному зі студентів: «Рай — це якби Оксфорд перенесли в Даун чи Донегол». Проте відвідувати рідну Ірландію йому вдавалося лише під час канікул, тоді як більшість життя він проводив саме в Оксфорді. Льюїс був домувальником: за все життя лише двічі покидав Британські острови — коли шістдесятилітнім відвідував Грецію з дружиною та друзями, а ще коли воював у Франції під час Першої світової війни. Навіть працюючи в Кембриджі, він щовихідних повертався до рідного дому «Кілнс», підтримуючи міцний зв'язок із цим містом та його спільнотами. Це засвідчує його особливу прихильність до місцевості, в якій він почувався найкомфортніше і де народжувалися його думки та твори.

Досліджуючи значення Оксфорда для Льюїса, а також самого Льюїса для Оксфорда, Горобін структурує книгу навколо конкретних місць і періодів. Це

не звична біографія, а радше історія, вплетена у топографію: Магдалинський коледж, дім «Кілнс», паб «Орел і дитина» добре відомі шанувальникам письменника, тоді як готель «Істгейт» чи жіночий коледж Сомервіль стануть для багатьох відкриттям. У такому представленні Льюїс постає більш «заземленим»: студентом, який не давав ради з математикою; викладачем без кар'єрних амбіцій; або просто добрим товаришем, що з ним приємно випити пінту пива в пабі. Завдяки цьому підходу ми бачимо його не як абстрактну легенду, а як живу людину з її звичками, radoщами і труднощами.

Книга подекуди нерівна: трапляються сторінки із загальновідомими фактами, але вже наступні відкривають перед читачем справжні скарби — архівні записи, листи, щоденники, неопубліковану поезію чи замальовки Льюїса. Горобін зосереджує увагу на менш досліджених аспектах: на складним стосункам із учнями (зокрема з Джоном Бетжеманом), на величезному викладацькому навантаженні, на невдалому досвіді на посаді віцепрезидента коледжу, на побутових труднощах міжвоєнних і повоєнних років. Такі деталі оживлюють образ Льюїса, дозволяють побачити його як людину, а не лише як ікону християнської культури чи літератури. Наприклад, листування з учнями часто демонструє його вимогливість і водночас доброзичливість, а щоденники дають змогу зрозуміти, як Льюїс справлявся зі стресом і рутиною викладацького життя.

Особливий наголос зроблено на оксфордських спільнотах, до яких мислитель належав або які сам створював. Саме тут виникли «Вуглегризи», Сократичний клуб і, зрештою, «Інклінги» — літературне товариство, що стало одним із центрів інтелектуального життя ХХ століття. Кембридж не зміг дати Льюїсові такого середовища. Інтелектуальні дискусії в пабах і коледжах стали ґрунтом для формування головних ідей Льюїса — як наукових, так і апологетичних чи художніх. Горобін також показує роль його найближчих друзів і колег: брата Ворні, Чарльза Вільямса та, звичайно, Дж. Р. Р. Толкіна. Особливе місце посідають дискусії з Толкіном, оскільки вони впливали не лише на художню творчість, а й на формування теологічних поглядів Льюїса.

Попри академічний характер, книга написана доступно і з великою симпатією до свого поважного героя. Вона щедро ілюстрована фотографіями, картами та репродукціями документів, що робить її цікавою не лише для спеціалістів, але й для пересічних читачів, туристів і всіх, хто цікавиться історією Оксфорда. Книга водночас є дослідженням життя Льюїса і путівником по місту його повсякденної присутності, оскільки показує, як архітектура, коледжі, паби та оксфордські вулиці впливали на його мислення, теми творів і стиль письма.

Сподіваюся, невдовзі нам випаде нагода також почитати про *C. S. Lewis's Ireland*. Добре говорити про Оксфорд тому, хто сам добре його знає, науковцю із середньовічної літератури, який розуміється на предметі свого дослідження. Ця книга-путівник дає нам саме таку можливість. Вона не є ще однією біографією Льюїса, це радше дослідження життя цього визначного мислителя й письменника в конкретній місцевості, але водночас і життя самої цієї місцевості в той,

найпродуктивніший, період його діяльності. А ще вона містить численні свідчення того, що ця людина була закорінена в Оксфорд як той древній ент.

Твори Льюїса, зокрема «Хроніки Нарнії», «Просто християнство», «Листи Крутенья», перекладені десятками мов і зробили його заледве не космополітом. Його спадщина поширилася далеко за межі Британії, а куточки, де вивчають його праці та вшановують пам'ять, можна знайти по всьому світу, — цьому присвячено останній розділ книги, відповідно й названий — «Глобальний Льюїс». Проте, щоб по-справжньому пізнати Льюїса, його варто «заземлити»: увійти в той дім, де він мешкав, заглянути в паб, який він відвідував, пройтися тією місцевістю, яку він практично ніколи не покидав. Ба саме тут він жив, творив і, зрештою, похований.

Для всіх зацікавлених ця книга стане чудовим способом відкрити Льюїса у його найреальнішому, людському, вимірі — як вченого, викладача, друга і творця світів Нарнії. Вона дозволяє відчувати зв'язок людини і середовища, яке формувало її ідеї, а також показує, як глибоке коріння в конкретному місці може стати основою глобальної культурної спадщини.

Oleh DEMCHUK  
Independent researcher

ORCID: 0009-0009-0157-3699

Надійшла до редакції / Received 06.09.2025  
Прийнята до публікації / Accepted 04.11.2025